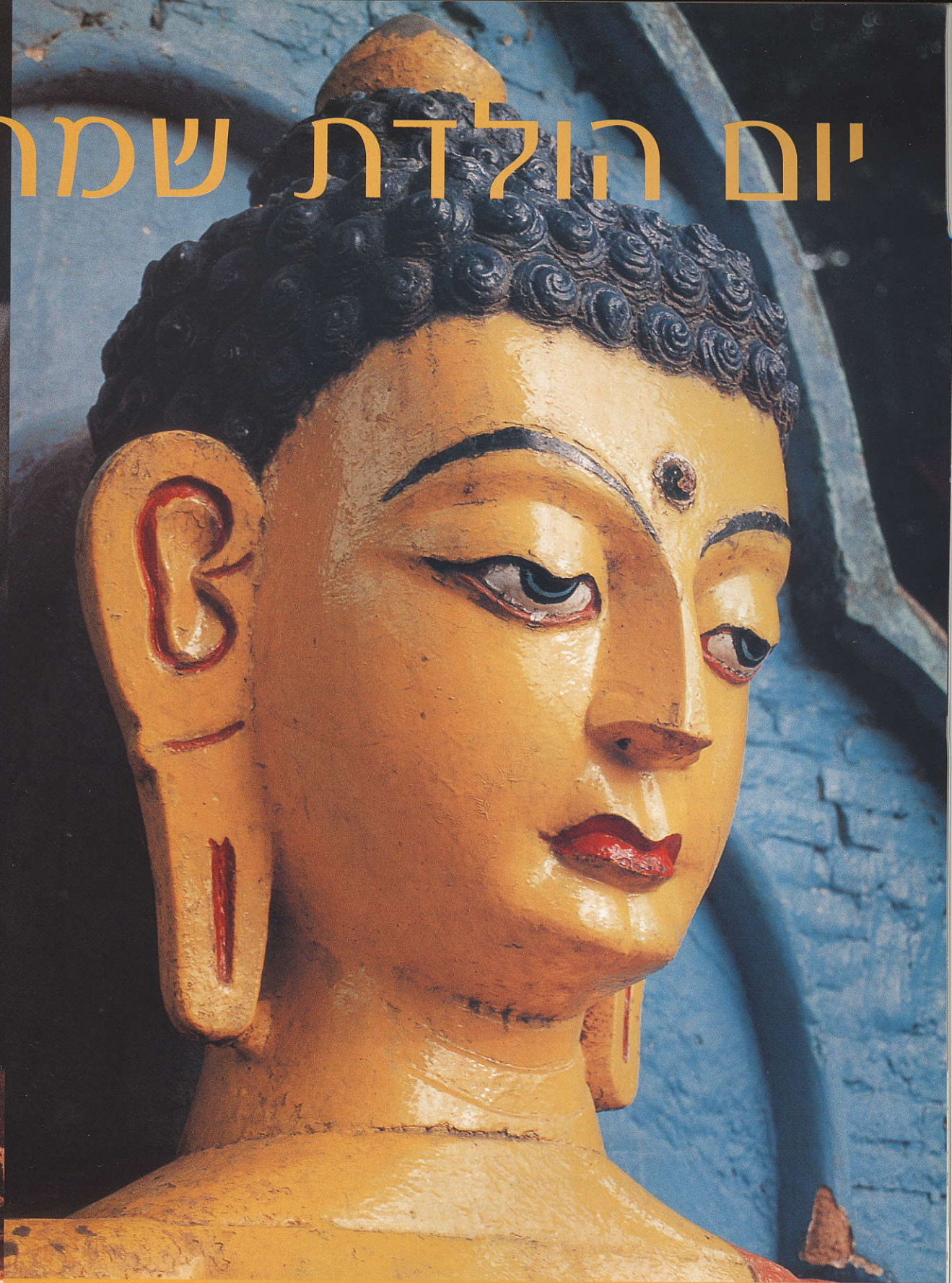

יום הולדת שמח,

למעלה: פסל של בודהא בעלייה לגבעת סוויאמבהונאט. אל לנו לטעות בארשת פניו המנומנמת. כמי שהגיע לנירוונה, מופיע הבודהא לא אחת כמי שלסביבה אין כל השפעה עליו והוא שקוע בתוך עצמו. האוזניים המוגדלות הן אחד מ-75 סימנים המופיעים על גופו. תנוכי האוזניים המנוקבים הם עדות לעדיים שהסיר מעצמו בודהא, כשעזב את ארמון הולדתו ויצא לדרך החיפוש

משמאל: לקראת מוצאי יום ההולדת בערו סביב הסטופה בבודהאנאט קרוב ל-50 אלף נרות. היה מי ששב ויצק מקומקום חמאה מותכת כדי שהנרות, כמו האמונה, לא יכבו

מר בודהא

כתב וצילם: יותם יעקבסון

כבר יותר מאלפיים שנה מציינים ברחבי העולם הבודהיסטי את יום הולדתו של בודהא. בודהא אינו נחשב לאל, אלא לאדם שהתעלה על עצמו בחיפוש פנימי, וככזה אין מניעה לחגוג את יום הולדתו, שהוא גם יום עלייתו השמימה והיום שבו זכה בהארה. יותם יעקבסון השתתף בחגיגות בנפאל, שם לפי המסורת נולד בודהא לפני 2,564 שנה

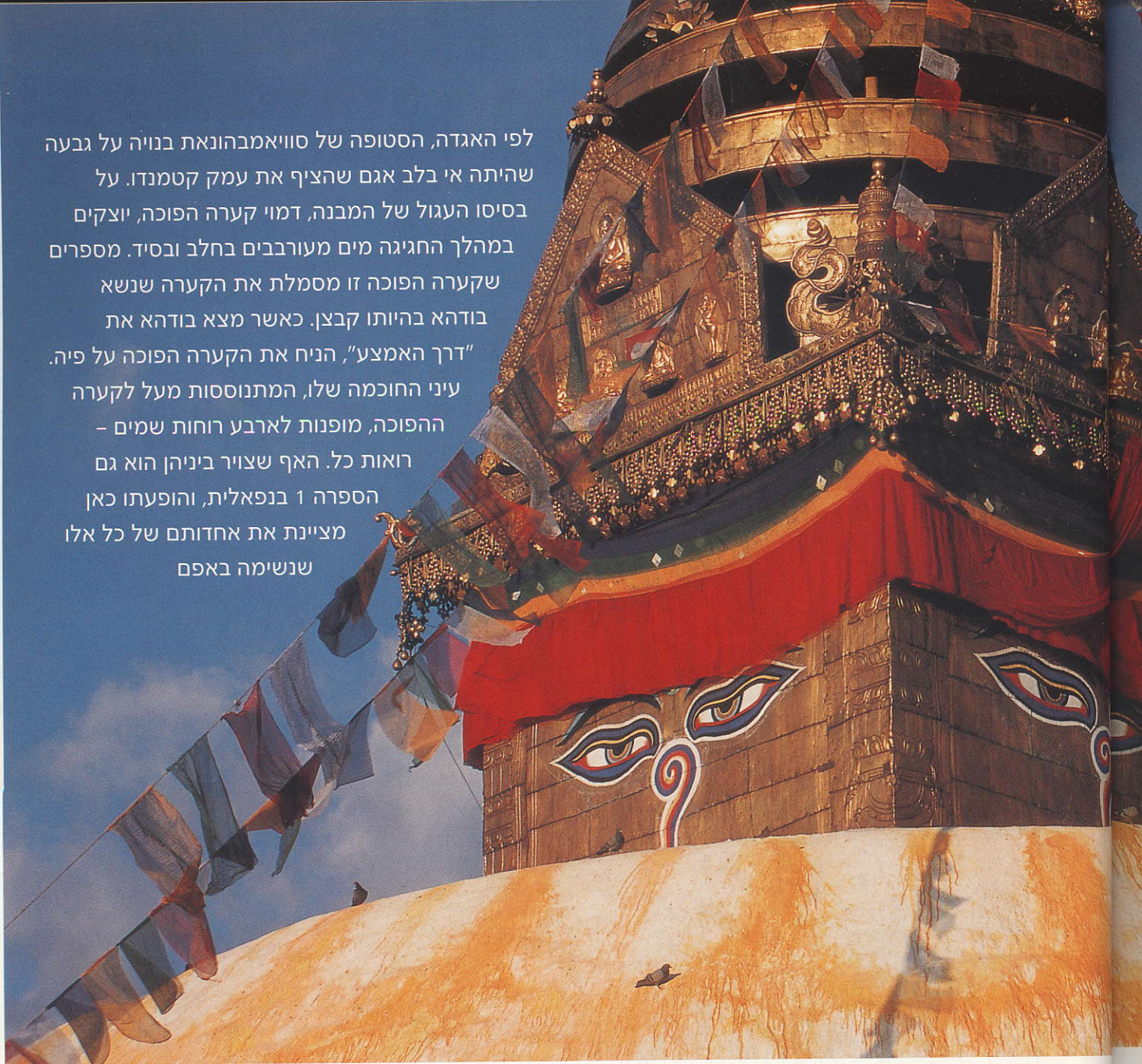

המאמינים בסוויאמבהונאת
התקשטו בבינדו - נקודה
במרכז המצח. יש הטוענים כי
הנקודה מסמלת את העין
השלישית, הסתומה, שפקיחתה
מאפשרת ראיית כל. דוכנם
הקטן של מוכרי הבינדו כלל
מראה קטנה, כדי שלקוחותיהם
יוכלו לבחון את הסימון. נוסף על
הכתם האדום הדביקו על המצח
עיסה של אורז ועיטרו אותה
בנקודה בצבע כסף או זהב

ת

גיגות יום ההולדת של בודהא בעמק קטמנדו, נפאל, החלו לפנות בוקר. אלפים צעדו במעלה גבעה תלולה בדרכם אל מבנה מקודש, נושאים בידיהם נרות, קטורת ומנחות. בהגיעם לרחבת המבנה הצטרפו המאמינים אל ההמון שכבר הקיף אותו בכיוון השעון. באיזור זה של העולם מקיפים את המבנים המקודשים כך שיד ימין, זו שאינה משמשת לניגוב האחוריים, מופנית לכי-וונם. חריגה מנוהג זה תתפרש כזלזול בוטה. המאמינים שעמדו סמוך למבנה סובבו בימנם את גלגלי התפילה הקבועים בקירותיו; אחרים העבירו באצבעותיהם את חרוזי מחרוזות המאלה, שבהן 108 חרוזים כנגד 108 שמותיו של הבודהא.

לפי האגדה, הסטופה של סוויאמבהונאת בנויה על גבעה שהיתה אי בלב אגם שהציף את עמק קטמנדו. על בסיסו העגול של המבנה, דמוי קערה הפוכה, יוצקים במהלך החגיגה מים מעורבבים בחלב ובסיד. מספרים שקערה הפוכה זו מסמלת את הקערה שנשא בודהא בהיותו קבצן. כאשר מצא בודהא את "דרך האמצע", הניח את הקערה הפוכה על פיה. עיני החוכמה שלו, המתנוססות מעל לקערה הפוכה, מופנות לארבע רוחות שמים – רואות כל. האף שצויר ביניהן הוא גם הספרה 1 בנפאלית, והופעתו כאן מציינת את אחדותם של כל אלו שנשימה באפם

שבה הלך והתורה שהפיץ, והיא נועדה לקדם את המאמינים שעדיין צועדים במסלול הארוך והקשה אל הנירוונה, שפירושה המילולי בסנסקריט הוא "כיבו" – שחרור מוחלט מהשעבוד למאוויים והיעלמות התשוקות.

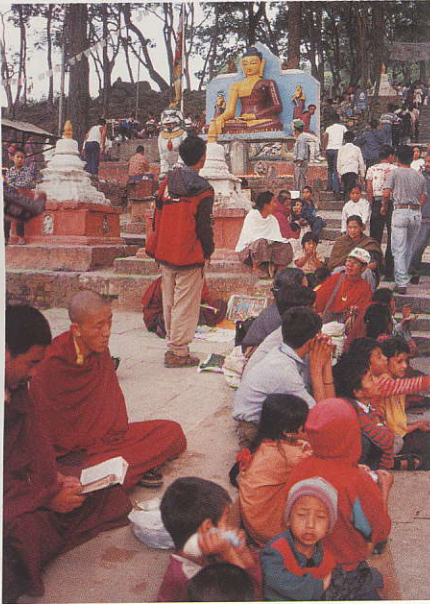
סיפור חייו וגלגוליו של בודהא עבר בקהילה הבודהיסטית מדור לדור במשך יותר מאלפיים שנה בגרסאות שונות. לפי המסורת המקובלת ביותר, במחזור החיים האחרון שלו נולד בודהא כבן אנוש בשנת 563 לפני הספירה, בחורשת עצים בגני לומביני (Lumbini), לא הרחק מדוואדהא (Devadaha) שבדרום נפאל. הוא נולד כנסיך, שזכה לשם סידהארטא ("זה שייחודו הגשמה") גאוטמה, חי בחצר מלוכה ונהנה מחיי מותרות. למרות הנסיונות למנוע ממנו לראות את אופיו האמיתי של הקיום, יצא הנסיך כמה פעמים אל

נוף מלא השראה של עמק קטמנדו ושל הפסגות הסוגרות עליו מצפון נשקף מהגבעה הזאת, הנקראת הסטופה של סוויאמבהונאת (Swayambhunath) – יד זיכרון לבודהא ואחד מהתילים המקודשים הפזורים בהודו, בסרי לנקה, באינדונזיה, בנפאל ובמרחבי העולם הבודהיסטי כולו.

חגיגות יום ההולדת של בודהא נערכות מדי שנה במרכזים שונים של העולם הבודהיסטי במהלך הירח המלא של חודש ואיסקה, המקביל לחודש העברי אייר ולחודשים אפריל-מאי בלוח הגריגוריאני. השנה נחגג יום ההולדת ה-2,564, אולם למניין השנים המדויק אין כל משמעות עבור הבודהא עצמו. לפי האמונה הבודהיסטית, מאז שהגיע להארה לפני יותר מאלפיים שנה, השיג הבודהא את כל שחפץ בו, והוא נמצא מעבר להבלי העולם הזה. החגיגה הגדולה נערכת בהשראת הדרך

אחת מהמאמינות
שפקדו את
סוויאמבהונאת הגישה
את קערות המנחה
שלה ולאחר מכן
נסמכה בידה על זרועו
של אחד מפסלי
הבודהא. היא לא
לפתה אותה בעוז, אלא
הניחה אצבעותיה
מתוך הכרה ממשית
בנוכחותו. נראה שמגע
זה במושא הזדהותה
גרם לה לחוש בטוחה
ושלווה. האשה נותרה
במקומה, נסמכת על
בודהא דקות ארוכות

בצידי השביל העולה לסוויאמבהונאת.
 חגיגת יום ההולדת של הבודהא,
 שנערכת בהשראת הדרך שבה הלך
 והתורה שהפיץ, נועדה לקדם את
 המאמינים, שעדיין צועדים במסלול
 הארוך והקשה אל הנירוונה

מפליא שהמאמינים בדרכו מציינים ברוב
 טקס את התאריך החשוב בחייו, שמשמער-
 תו משולשת: לפי האמונה, יום ההולדת של
 בודהא הוא גם יום עלייתו השמימה, וחשוב
 מכך - היום שבו זכה בהארה.

אמונה זו, אשר לפיה אירועים מרכזיים
 בחייו של אדם מואר מתרחשים במעגליות
 מושלמת באותם תאריכים, קיימת גם ביה-
 דות. כך, למשל, מקובלת מסורת דומה לגבי
 רבי שמעון בר יוחאי, הוא הרשב"י. מסופר
 שהוא נולד, הוסמך על ידי רבי יהודה בן
 בבא ועלה השמימה באותו יום ממש - י"ח
 באייר, הוא ל"ג בעומר.

לפי המסורת, שלוש נקודות המפנה
 המרכזיות בחייו של הבודהא התרחשו בזמן
 פורנימה, כשהירח נמצא במילואו. הלבנה
 המלאה משולה לערנות ולמודעות. היא
 ליוותה את הבודהא כל חייו, וממשיכי דרכו
 דבקים בה. יום הולדתו של בודהא הוא חג
 המסמל יותר מכל את השחרור ואת החי-
 רות. החג נחגג באביב, כמו פסח - חג החי-
 רות ביהדות. האביב גדוש ברכות, והטבע
 מעתיר עלינו שפע רב. בעונה זו קל לאנשים
 לחזק את אמונתם בבשורות איחוד והרמור-
 ניה ולפעול להגשמתן.

במהלך חגיגות יום ההולדת מבקשים
 המאמינים להיצמד ביתר דבקות לדרך שבה
 הלך בודהא, להביא לגאולת נפשם, נפשות
 קרוביהם ונפשות כל היצורים החיים עלי
 אדמות, בין השאר באמצעות הקדשת

מחוץ לחומות הארמון והתוודע לסבל
 האנושי, לזקנה, לחולי, למוות וגם לנזיר
 מקבץ נדבות, שחיפש את האמת ואת האר-
 שר. גאוטמה החליט לוותר גם הוא על
 התענוגות הגשמיים, פרש מן החברה ויצא
 למסע נדודים בחיפוש אחר דרכים להתגבר
 על הסבל.

לאחר שש שנות סגפנות, שבהן עבר
 התנסויות מגוונות וקשות, החליט גאוטמה
 לסלול לו דרך משלו, דרך **ביניים** בין התמכ-
 רות לתענוגות ובין עינוי עצמי, שזכתה לכי-
 נוי "דרך האמצע". לפי המסורת, התיישב
 גאוטמה בתנוחת לוטוס מתחת לעץ (שבע-
 תיד ייקרא על שמו, עץ הבודהי, "עץ ההת-
 עוררות") בבודה גאיה (Bodh Gaya), ונשבע
 שלא ימוש ממקומו עד שיגיע להארה
 סופית ומלאה. בליל הירח המלא של חודש
 ואיסקה השלים בסופו של דבר גאוטמה את
 משימתו, שחרר את עצמו מהמעגל האיני-
 סופי של הלידה מחדש והפך לבודהא.

במובנים מסוימים היתה הארתו פסגת
 הישגיו, אולם השיעורים שנתן אחר כך,
 במשך 45 השנים עד לפטירתו, הם שהניחו
 את היסודות למורשתו הארוכה ולהתפש-
 טות הבודהיזם.

אמונה בדרכו של הבודהא

בודהא אינו מוגדר בבודהיזם כאל, אלא
 כאדם שהתעלה על עצמו בחיפוש פנימי
 ובדבקות במטרתו הנשגבת. ככזה, לא

הנרות המובערים
 סביב הסטופות
 בעמק קטמנדו
 מוקדשים לבודהא.
 משמעות הנרות
 עבור המאמינים
 רבות ומגוונות.
 אחת מהן היא ביעור
 סמלי של הבורות
 ושל יסודות הרע
 הקשורים בה,
 המרחיקים מהטוהר
 ומהזיכך

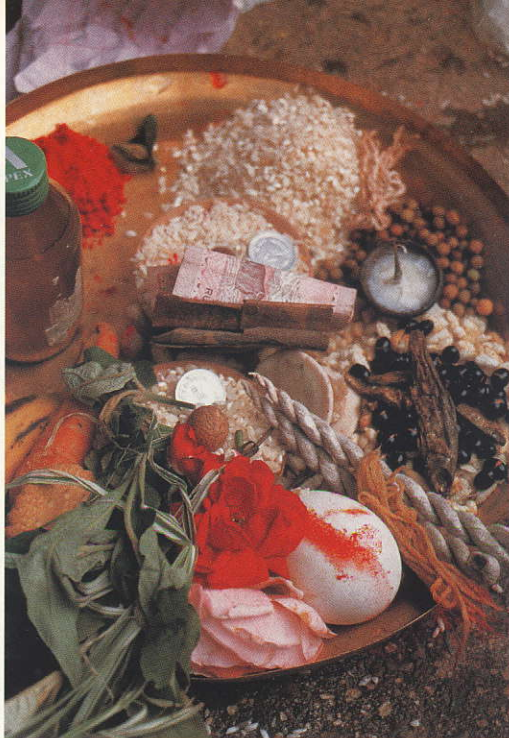

ההפוכה. לפי אחת המסורות, קערה הפוכה זו מסמלת את הקערה שנשא הבודהא כשהיה קבצן. לאחר שבחר ב"דרך האמצע" בדרכו להארה, הניח את הקערה הפוכה על פיה. הצבע הלבן של החלב והסיד מסמל בבוד-היזם טוהר ונקיון נפש, ההולמים את האמונה בדרכו של הבודהא. בהינדואיזם ובבודהיזם הנפאלי, הרווי בהשפעת הנידואיסטיות, החלב מסמל גם שפע ונדיבות.

סגולות לשיפור הקארמה

בשעות אחר הצהריים של אותו יום התקיימה חגיגה גדולה סביב הסטופה של בודהאנאת (Boudhanath) – המעוז הטיבטי בעמק קטמנדו. בודהאנאת, השוכנת מצפון לקטמנדו, היתה מרכז דתי עבור הטיבטים מאות שנים לפני שהתיישבו כאן פליטים רבים, שנמלטו טו ב-1959 מטיבט הכבושה על ידי סין (ראו "מסע אחר" 89). לאחר שהתמודדו עם קשיי המסע וחצו את הרי ההימלאיה, נהגו הסוחרים הטיבטים לעצור בבודהאנאת ולהתפלל טרם כניסתם לקטמנדו. כך עשו גם בדרכם חזרה צפונה.

אף שמדובר באותו חג, האווירה בבודהאנאת היתה שונה לחלוטין, רגועה והדורה יותר. חלק מהמאמינים סבבו את הסטופה תוך כדי השתחויות חוזרות ונשנות, אחרים מלמלו בלחש תפילות ומנטרות. סביב הסטופה הובערו אלפי נרות חמאה קטנים. את מקום ציירי הבינדו תפסו מוכרי ציפורים. יום ההולדת של הבודהא נודע כבעל סגולות מיוחדות לשיפור הקארמה. אפשר לשפר את הקארמה על ידי מתן צדקה לנזקקים או על ידי שחרור בעלי חיים מכלאם. המאמינים קנו את הציפורים מלוכדיהן ושילחו אותן לחופשי. מדי פעם נשמעו חצוצרות והלמות תופים. תהלוכות חגיגיות בישרו על הגעתו של לאמה מכובד זה או אחר. הלאמות רמי המעלה סבבו את הסטופה כשהם רכובים על פילים. ביתיים ירדה חשכה, והיה מי ששב ויצק מקומקום חמאה מותכת כדי שהנרות, כמו האמונה, לא יכבו.

מנחות וסמלי שפע ופריון לכוחות עליונים. החגיגה בנפאל עמדה בסימן סינתזה בין הינדואיזם לבודהיזם, האופיינית לחלקים נרחבים במדינה. סביב הסטופה ישבו מוכרי בינדו (Bindu, בסנסקריט: טיפה, נקודה), בגדיהם מלוכלכים באבקה אדומה. תמורת סכום פשוט סימנו את מצחי המאמינים בכתם, המסמל נאמנות דתית. על פי אחת המסורות הוא מסמל גם שאיפה להגיע להכרת העל, המתבטאת בפתיחת העין השלישית. מנהג זה מקובל בעיקר בפולחן ההינדואי בהודו, אך בנפאל הוא פעפע אל הפולחן הבודהיסטי. סביב הסטופה הדליקו נרות והגישו צלחות מנחה גדושות ומסוגננות.

באחת הפינות יצקו המאמינים חלב לתוך בור גדול. החלב עורבב במים ובסיד. בהמשך הועלתה התערובת אל הסטופה ונוצקה על בסיסה העגול, דמוי הקערה

קערת מנחה. בדומה לקערת פסח אצלנו, גם קערות המנחה ביום ההולדת של בודהא, שחל אף הוא באביב, גדושות בסמליות. בבודהיזם אלה סמלי שפע מהטבע: חיטה, מיני עדשים וקטניות, פרחים ועלים ירוקים. הביצה היא סמל לפריון ולשלמות, הדג מסמל מזל טוב. על כל אלו נוספים תרומה כספית צנועה ונרות חמאה

מורה נבוכים

יש להקפיד להגיע בלבוש צנוע ולשמור על התנהגות הולמת. הכניסה לאתרים היא ללא תשלום, אך מצפים מהמבקרים להשאיר תרומה. החגיגות נערכות בשני אתרים מרכזיים.

■ **סוויאמבהונאת:** במרומי גבעה זו, הנמצאת ממערב לתמל (Thamel) – המרכז התיירותי של קטמנדו – עומדת הסטופה הידועה גם בכינוי מקדש הקופים. אפשר להגיע בתחבורה ציבורית היוצאת מאיזור התמל אל מרגלות הגבעה, ומשם לטפס ברגל. אפשר גם לנסוע בריקשה, המגיעה אל ראש הגבעה בדרך עוקפת.

■ **בודהאנאת:** האתר נמצא בחלק הצפון מזרחי של העיר, באיזור המכונה טיבט הקטנה. אל הסטופה אפשר להגיע בתחבורה ציבורית או באמצעות ריקשה. אפשר לבקר גם במנזרים בסביבתה, שבהם חוגגים את יום הולדתו של בודהא.

■ **אשרה:** ישראלים זקוקים לאשרת כניסה לנפאל, שאותה אפשר לקבל דרך משרד הנסיעות תמורת כ-225 שקל. בעקבות רצח משפחת המלוכה בנפאל וחשש לחוסר יציבות במדינה, מומלץ להתעדכן על המצב הפוליטי השורר בה במחלקה הקונסולרית לישראלים בחו"ל של משרד החוץ, טל' 02-5303401.

■ **כיצד להגיע:** הדרך הנוחה ביותר להגיע לקטמנדו היא בטיסה דרך הודו. ישראלים זקוקים לאשרת כניסה להודו (ויזה טרנזיט), שאותה אפשר להשיג תמורת 175 שקל בשגרירות הודו, טל' 03-5101434. אל על מפעילה טיסות סדירות להודו (בומביי) בימים ראשון, שלישי וחמישי. מבומביי ממשיכים לקטמנדו בטיסות של חברת רויאל אייר נפאל.

■ **מתי להגיע:** חגיגת יום ההולדת של בודהא בקטמנדו נערכת מדי שנה באביב. בשנת 2002 תיערך החגיגה ב-26 במאי ובשנת 2003 ב-15 במאי.